

KLEUREN

psychologie & symboliek

INHOUD:

1.1 Kleuren inleiding

1.2 Kleurenpsychologie en kleurensymboliek uitgelegd

1.3 Kleurenpsychologie: De oorsprong

1.4 De kleurenpsychologie: schema's

1.4.1 De werking van kleuren op het menselijk lichaam

1.4.2 Stemningswaarde van kleuren

1.4.3 Kleurenpsychologie nu en volgens Leonardo da Vinci

1.5 Kleurenpsychologie & de vierkleuren mens

1.6 Historische kleurensymboliek

1.7 Kleurensymboliek in culturen

1.7.1 Grieken

1.7.2 Amerikaanse Indianen

1.7.3 China

1.7.4 Egypte

1.8 Spirituele kleurensymboliek

1.8.1 De chakra's

1.8.2 Kleurologie

1.9 Samenvatting

1.1

Kleuren inleiding

Kleuren zijn niet weg te denken uit ons leven. De manier waarop wij kleuren beleven kan verschillen van persoon tot persoon. Toch zijn kleuren, zo divers als ze zijn, op te delen in verschillende waarden, afhankelijk van de cultuur en de tijd waarin we leven. Het blijft een moeilijke taak om kleuren van een bepaald label te voorzien, omdat we allemaal met een verschillende kleurenbril op de wereld waarnemen.

Deze reader geeft inzicht van kleuren zoals deze algemeen op het gevoel, lichaam en geest werken.

Daarnaast wordt gekeken naar een aantal verschillende culturen en hun kleurgebruik, en ook worden een aantal historische aspecten belicht, zoals de middeleeuwen, religie, wetenschap en spiritualiteit van kleuren.

1.2

Kleurenpsychologie en kleurensymboliek uitgelegd

Met kleurenpsychologie wordt bedoeld de ervaring die een bepaalde kleur op iemand heeft, zowel in psychische als fysieke zin. Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat verschillende kleuren een bepaalde reactie oproepen bij de waarnemer.

Als voorbeeld kunnen we rood en oranje nemen die een opwekkende energie afgeven, terwijl groen of blauw juist rustgevend kunnen werken. De fysieke reactie bevestigt dit. Omdat de waarnemingen voldoende en meervoudig getoetst zijn, kan er een schema gemaakt worden van de verschillende reacties.

Kleurensymboliek daarentegen toetst de waarneming van de kleur afhankelijk van maatschappelijke ontwikkelingen en vooraf aangegeven waarden en normen. Religie en cultuur kunnen hierbij een grote rol spelen. Wij beschouwen zwart als rouwkleur, terwijl China wit als rouwkleur hanteert. Kleur wordt als communicatiemiddel gebruikt en kan losstaan van de psychologische waarde. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de kleur groen, die in de psychologische waarneming als rustgevend wordt beschouwd, maar als symbolieke historische waarde hoop of nijd betekent. Hoop, omdat de winter vroeger ernstige ontberingen met zich meebracht en de lente als hoopvol werd beschouwd. De kleur van de lente is groen. Nijd, omdat er vroeger werd geloofd dat mensen die veel nijd in zich hadden een galaandoening hadden. De kleur van gal is geelgroen.

1.3

Kleurenpsychologie: De oorsprong

De kleurenpsychologie en psychologische kleurentests hebben vermoedelijk hun oorsprong in een oude Oosterse orakelmethode uit de 16e eeuw, waarbij gebruik werd gemaakt van gekleurde stokjes. De keuze van de stokjes die door het toeval werd bepaald, zag men als lotsbepalend voor de situatie van de vraagsteller. In latere versies zijn de kleuren vervangen door kernwoorden die op de stokjes werden geschreven om de symbolische betekenis van de kleur te duiden. Deze versie wordt

in een iets gewijzigde vorm heden ten dage nog steeds in Oosterse landen gehanteerd. Een andere vorm van dit orakel is die, waarbij een vogeltje één of meer stokjes uit een bundeltje trekt. De op deze wijze gekozen stokjes zouden dan iets aangeven over de toekomst en lotsbestemming.

1.4 De kleurenpsychologie: schema's

1.4.1 De werking van kleuren op het menselijk lichaam

Er zijn veel onderzoeken gedaan naar het psychologische en fysieke effect op/in het menselijk lichaam. De hierna genoemde kleuren zouden de daarbij genoemde invloed hebben.

KLEUR	INDRUK
Rood	Wekt de zenuwen op, doet de bloedvaten uitzetten.
Oranje	Wekt de ademhaling op, beïnvloedt de klierwerking.
Geel	Bevordert de spijsvertering, wekt de werking van de maag en de eetlust.
Groengeel	Vermindert de eetlust, stimuleert het afweermecanisme tegen ziekteverwekkers.
Groen	Kalmeert, is neutraal, spaart de ogen en geeft ondersteuning.
Groenblauw	Activeert de zenuwen.
Blauw	Brengt de zenuwen tot rust, vernauwt de bloedvaten.
Violet	Geeft kracht, beïnvloedt het spierstelsel gunstig, verwijdt de lymfevaten, remt enigszins het denkvermogen. Geen eetlust opwekkende kleur. Voor velen een probleemkleur die verwarrend kan werken.
Purper	Beïnvloedt de zenuwen in ongunstige zin

1.4.2 Stemningswaarde van kleuren/ algemene waarden

Kleuren beïnvloeden het gedrag van de mens. Het is niet mogelijk om precies aan te geven welk effect een kleur of kleurencombinatie heeft op het gevoel van de mens. Kleurenwaardering is psychologisch en dus subjectief. De waardering of stellingen zijn gebaseerd op gemiddelden die voor het overgrote deel van de mensen als praktische maatstaf gelden. Verder spreken we liever van kleurgebieden en niet van kleuren. Als we spreken over rood kan dat robijnrood en tevens karmijnachtig rood zijn. De term rood is een verzamelnaam oftewel een *kleureng gebied*. In het gebied rood komen diverse tinten rood voor.

KLEUR	Stemmingswaarde
Rood	Warm, agressief, verkleinend en indringend. Laat zich slechts in kleine hoeveelheden verdragen. Rood dringt zich zeer op de voorgrond en wordt daarom voor gevarensignalen gebruikt. Mengen met een tikje bruin geeft een rustigere indruk.
Oranje	Warm, moeilijk te gebruiken voor grote vlakken. Opwekkend, feestelijk, opvallend.
Geel	Werkt levendig en opgewekt. Kan activerend werken. Feestelijk, zonnig, dynamisch.
Groen	Rustgevend, neutraal en fris. Kan door middel van bepaalde mengingen warm, koude of deprimerende indruk geven. Groen geeft de indruk verder weg te zijn dan in werkelijkheid het geval is. Doet de vormen van een voorwerp goed tot hun recht komen en groen geeft het oog maximale rust en ontspant. Vertolkt het begrip rust, natuur en verzoening en wordt daarom voor veiligheidssignalen gebruikt.
Blauw	Is de meest koele kleur, maakt elke ruimte groter. Alleen blauw kan afhankelijk van de belichting kil en onaangenaam aandoen. Vertolkt het begrip "schaduw". Blauw geeft de indruk verder weg te zijn dan in werkelijkheid het geval is. Doet ook de vormen van een voorwerp goed tot hun recht komen. Wordt gebruikt voor neutrale en zakelijke aankondigingen.
Violet	Een aandacht vragende kleur, kan door middel van bepaalde menging uiteenlopende gevoelens opwekken. Bijvoorbeeld paarsviolet geeft een warme indruk i.v.m. het roodgehalte. Blauwviolet geeft een koele indruk i.v.m. het blauwgehalte. De meest gesignaleerde indrukken zijn: gedistinct, verheven, mystiek, onheilspellend, deftig, onbetrouwbaar, doodskoud, waardig, terughoudend.
Bruin	Een warme kleur. Kan een somber effect opleveren, dit is afhankelijk van het grijs-, geel- en roodgehalte. Bruin wordt geassocieerd met hout, maar wel echter als nabootsend, immers de kenmerkende structuur van hout ontbreekt.
Beige/ licht bruin	Geeft een gevoel van geborgenheid en warmte.
Wit	Neutraal, koud, hygiënisch en stoort andere kleuren niet. Zeer belangrijk als mengkleur of als toegevoegde kleur. Wit laat het gebruik van andere kleuren goed toe. Wit kan een ruimere en een lichtere indruk geven.
Grijs	Neutraal, kalmerend en stoort andere kleuren niet. Kan uitstekend dienen om contrasten te overbruggen en accenten te leggen. Grijs alleen of teveel gebruik van grijs kan een nuchtere of doodse indruk geven. Kan sober en zelfs saai overkomen.
Zwart	Neutraal, somber, ernstig en soms voornaam. Uitstekende kleur omgeving van heldere kleuren zoals rood of geel. Zeer geschikt om contrasten en accenten weer te geven. Kan een ruimte kleiner maken.

1.4.3 Kleurenpsychologie nu en volgens Leonardo da Vinci

Hieronder is een schema waarin ook de bevindingen van Leonardo Da Vinci staan ten opzichte van de kleuren zoals we deze nu interpreteren. (Bron: WikiPedia)
Grappig is om waar te nemen dat de psychologische betekenis van kleuren met de tijd kan wijzigen naar gelang de waarden en normen van de maatschappij veranderen.

KLEUR	Betekenis	Associaties volgens Leonardo da Vinci
Blauw	Waarheid, helderheid, waardigheid, macht	Oneindigheid, de hemel, ruimte, reizen, geestelijke liefde, meditatie, eeuwigheid
Bruin	Mannelijkheid, stabiliteit, gewichtigheid	Soliditeit, materie, geborgenheid, ondergang, naderend einde, herfst
Geel	Energie, vreugde, lichtheid van het bestaan	Tijd, zon, maan en sterren, zomer, rijpe oogst, goud, gewin, verstand
Geelgroen		Verdorvenheid, verloren zuiverheid, valsheid, haat, afgunst, ziekte, afzondering, verraad
Grijs	Saai	Armoede, ontmoediging, ouderdom, theorie
Groen	Vruchtbaarheid, vrede, natuur aarde	Kracht van ontkiemend zaad, lente, jeugd, onervarenheid, macht, vrede en welvaart, hoop, vredige rust, autonomie
Oranje	Feest	Gezelligheid, gretigheid, weelde, feest
Paars	Leden van het koninklijk huis, rijkdom, verfijning	
Rood	Liefde, passie, warmte, vlammen	Onrust, oorlog, revolutie, bloed, hartstocht, offer, ego, energie, beweging
Violet		Waaierigheid, gezag, rouw, tweeslachtigheid, geheim, conflict, labiliteit
Wit	Licht, zuiverheid, netheid, leegte, dood	Ongereptheid, volmaaktheid, goddelijke reinheid, onschuld, licht van geest, vrede en leegte
Zwart	Dood, rebellie, duisternis, elegantie	Macht van duisternis, dood, rouw, verderf, vernietiging

1.5

Kleurenpsychologie & de vierkleuren mens

Zoals we vier elementen en vier seizoenen kunnen onderscheiden in kleuren, kunnen we deze ook onderverdelen in vier typen. Max Luschers kleurenleer vertelt ons hierover in de vorm van vier zelfgevoelens.

- ⇒ Rood komt overeen met vuur en staat voor zelfvertrouwen.
- ⇒ Blauw komt overeen met water en staat voor bescheidenheid
- ⇒ Geel komt overeen met lucht en staat voor zelfontplooiing
- ⇒ Groen staat voor aarde en zelfrespect

De psychologie van deze kleuren is gebaseerd op het bereiken van een viereenheid, waarin alle kleuren in gelijke mate worden vertegenwoordigd, waardoor een evenwichtig mens ontstaat. De ethiek van de vierkleurenmens wordt gekenmerkt door:

- ⇒ Rood als zelfverwerkelijking
- ⇒ Blauw als tevredenheid
- ⇒ Geel als vrijheid
- ⇒ Groen als zelfbeschikkend

De leer van de vierkleurenmens berust op de algemene symboliek van de geschiedenis van de kleuren. De betekenis van de kleuren kan zowel positief als negatief benaderd worden. Dit is afhankelijk van het feit of er balans is tussen de vier kleuren.

1.6

Historische kleurensymboliek

Tot aan de middeleeuwen werden er in de Griekse en Romeinse tijd heldere kleuren gebruikt, zoals wit, rood, geel, blauw, zwart en groen. In de Byzantijnse kunst domineerden zilver en goud, die mooi tot hun recht kwamen door het kaarslicht in de donkere ruimten.

Het oude testament had een eigen kleurensymboliek, bestaande uit vier kleuren:

- ⇒ Wit; reinheid
- ⇒ Donkerblauw; de kleur van de oosterse hemel en de goddelijke openbaring
- ⇒ Purperrood; vorstelijk
- ⇒ Karmozijn; vergeving

In de 12e eeuw besloot Paus Innocentius III de kleuren aan voorschriften te verbinden. Hierdoor ontstond de Liturgische kleurensymboliek, die gekenmerkt wordt door de kleuren:

- ⇒ Wit: de feestkleur, kleur van zuiverheid en licht.
- ⇒ Paars: de kleur van soberheid, ingetogenheid, bezinning, inkeer, boete en rouw.
- ⇒ Rood: de kleur van vuur, verwijzend naar de Heilige Geest. Ook gebruikt voor martelaren en apostelen
- ⇒ Zwart: smart en boete
- ⇒ Groen: De kleur van hoop, groei, toekomst, leven. Groen drukt verwachting uit.
- ⇒ Geel of groen: de dagelijkse kleur

De renaissance, barok en rococo zorgden ervoor dat de kleurensymboliek meer op de achtergrond kwam, omdat men een andere geesteshouding aannam. Rationaliteit nam een grotere plaats in en de kleur werd als onderdeel gebruikt, en niet zozeer bestudeerd als fenomeen.

Hier kwam weer verandering in door de benadering van de kleur door Newton (1642-1727) en Goethe (1749-1832). Terwijl Newton alle kleuren waarnam door het beroemde prisma experiment vertelde Goethe dat er sprake is van een licht en donker contrast en het waarnemen door aanvulling via complementaire kleuren.

1.7 Kleurensymboliek in culturen

Kleuren kunnen symbolische bedoelingen hebben per cultuur. De kleur wordt gebruikt om een betekenis te geven aan iets, of dit nu algemeen of individueel bedoeld is. Zelfs in de verre geschiedenis werden kleuren als een belangrijk onderdeel gezien van de betekenis van het bestaan binnen een maatschappij. Het gebruik van kleuren verschilt per cultuur.

1.7.1 Grieken

De Grieken geloofden dat de mens zelf kleuren kon doen ontstaan, het oog bevatte licht waardoor men in staat was de kleur te bepalen van wat men zag. Over het ontstaan van de aarde namen zij een centraal standpunt in en gaven ze de elementen ook kleuren:

- ⇒ Rood was vuur
- ⇒ Blauw was lucht
- ⇒ Groen was water
- ⇒ Geel was aarde

1.7.2 Amerikaanse Indianen

Ook de Amerikaanse indianen delen hun kleuren in door middel van het medicijnwiel; een cirkel die onder andere de windrichtingen en de elementen bevat. Het wiel heeft ook een psychologische betekenis en staat voor balans in al haar vormen.

Het is de taak van ieder mens, volgens de indianen, om te streven naar balans door de inzichten van de richtingen toe te passen in het leven.

- ⇒ Geel is het oosten, de zon, het vuur
- ⇒ Zwart is het westen, de aarde, de materie
- ⇒ Rood en groen zijn het zuiden, het water, de bomen
- ⇒ Wit en blauw zijn het noorden, de lucht, de dieren

Per indianenstam kunnen de kleuren verschillen, maar de betekenis blijft hetzelfde.

1.7.3 China

Ook China gebruikte zijn kleurensymboliek in combinatie met de 4 richtingen, de 4 seizoenen en soms gewassen, smaken en organen.

- ⇒ Rood is het zuiden, zomer, vuur, de mens, de Feniks, de draak
- ⇒ Blauw (groen) is het oosten, lente, hout en de groene tijger
- ⇒ Zwart is het noorden, winter, water, de slang en schildpad, de zwarte krijger
- ⇒ Wit is het westen, metaal, rouw, geesten en de dood

1.7.4 Egypte

In Egypte was het gebruik van kleuren grotendeels symbolisch en gaf de betekenis aan van een bepaalde gebeurtenis of persoon.

De kleuren waren samengesteld uit de mineralen en grondstoffen die in die tijd voorhanden waren.

- ⇒ Groen stond voor vegetatie en nieuw leven. Osiris werd vaak in deze kleur afgebeeld. Groene malachiet was de steen die gebruikt werd.
- ⇒ Rood als de kleur van leven en overwinning en werd gebruikt bij feesten. Rood stond ook voor woede en vuur.
- ⇒ Wit betekende almachtigheid en reinheid, een heilige kleur. Witte sandalen werden gedragen tijdens een ceremonie.

- ⇒ Zwart was het symbool van de dood en de nacht, waaruit weer nieuw leven kon wederkeren. Anubis werd zwart afgebeeld.
- ⇒ Geel stond voor goud, en goud stond voor onverwoestbaar en de eeuwigheid.
- ⇒ Blauw stond symbool voor de lucht en het water, de kosmos en de vloed van de Nijl. Lapis Lazuli was de steen die ervoor gebruikt werd. In tekeningen werden figuren blauw geverfd om aan te geven dat de persoon in contact stond met het goddelijke.

1.8 Spirituele kleurensymboliek

1.8.1 Chakra's

De chakra's worden ook wel de energiecentra's van ons lichaam genoemd en deze punten staan weer in contact met onze geest en het universum. De chakra's zijn als het ware ronddraaiende wielen voorzien van verschillende kleuren en patronen.

Er zijn zeven chakra's, elk met hun eigen functie, energie en daarbij behorende kleur.

- ⇒ Wortel chakra (rood) Het materiele, het lichamelijke, het hier en nu
- ⇒ Sacraal chakra (oranje) Seksualiteit, creativiteit, relaties
- ⇒ Navel chakra (geel) De wil, vormgeven van het bestaan, verbinding tussen het zelf en de wereld
- ⇒ Hart chakra (groen) Liefde, overgave, vriendelijkheid, harmonie
- ⇒ Keel chakra (blauw) Communicatie, expressie, jezelf kunnen uitdrukken
- ⇒ Derde oog chakra (indigo) Inzicht, visualisatie, occulte kennis, intuïtie
- ⇒ Kruin chakra (paars) Verbondenheid met de hoogste waarheid, spiritualiteit, meditatie

<http://www.eclecticenergies.com/nederlands/chakras/chakratest.php>

Bovenstaande link geeft de mogelijkheid om een chakra test te doen, waarin duidelijk wordt welke chakra's er onderactief, open en overactief zijn en wat je eraan zou kunnen doen.

1.8.2 Kleurologie

Kleurologie werkt met twaalf kleuren voor de zonnetekens en met negen kleuren voor de geboortedatum en naam. Deze kleuren bepalen respectievelijk ieders levensleskleur, lotskleur en expressiekleur.

De kleur van het zonneteken staat voor de ontwikkeling van de ziel, de levensleskleur dus, die onthult wat iemand zich als taak heeft gesteld op deze wereld om te onderzoeken of te doen. De kleurencirkel toont de kleur van je zonneteken, die op haar beurt weer inzicht geeft in een combinatie van kleuren die zich in je leven kunnen manifesteren.

De kleur die bepaald wordt door je geboortedatum is de kleur van je levensdoel of bestemming; hij bepaalt wat de toekomst in petto heeft en welke beslissingen je zou moeten nemen.

Voor meer informatie over hoe je de kleuren kan berekenen ga naar:

http://www.loesje.info/esoterie/kleuren_drie_stappen_methode.htm

1.7 Samenvatting

Er zijn dus veel manieren om kleur te interpreteren en door de geschiedenis heen hebben verschillende culturen en de religie hun stempel op ons hedendaagse kleurgebruik gedrukt. Momenteel bestaat er weinig restrictie met betrekking tot het gebruik van kleuren in de westerse wereld. Wel kunnen we met kennis van de symboliek en psychologie van kleuren de ontwikkeling van de mensheid volgen. Ook nu worden we beïnvloed door kleuren, maar in plaats van voorschriften te volgen geven we er onze eigen betekenis aan.

Linda Pieke
EHvA 2007-2008